

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського
національного університету
Кафедра економіки, обліку та оподаткування ВННІЕ

Цапура Роман Володимирович

**Облік, контроль і аналіз процесу виробництва продукції
(товарів, робіт, послуг) / Accounting, control and analysis
of the production process**

спеціальність: 071- Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма – Облік і оподаткування

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи
ОПДвнм-21
Р.В. Цапура

Дипломну роботу допущено до
захисту:

"___" _____ 20__ р.

Завідувач кафедри

_____ **В.М. Пилявець**

ВІННИЦЯ – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ Й АНАЛІЗУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ (ТОВАРІВ, РОБІТ, ПОСЛУГ)	6
1.1 Економічна сутність виробничого процесу та його роль у формуванні результатів діяльності підприємства	6
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку виробництва продукції, робіт і послуг	8
1.3 Теоретичні підходи до системи контролю та аналізу виробничих витрат у сучасних умовах господарювання	11
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА СТАН ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ Й АНАЛІЗУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА	16
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства та структура його виробничої діяльності	16
2.2 Організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку виробничих витрат	21
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	28
3.1 Аналітична оцінка виробничих витрат і собівартості продукції та напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління	28
3.3 Практичні рекомендації щодо оптимізації обліку, контролю та управління виробництвом у сучасних умовах	36
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	40
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	43
ДОДАТКИ	47

ВСТУП

Актуальність теми. Стрімкі трансформації економічного середовища, цифровізація виробничих процесів та зростання конкуренції на ринку товарів і послуг формують нові вимоги до системи управління підприємством. За таких умов підвищується роль ефективної організації обліку, контролю та аналізу процесу виробництва як ключового інструменту забезпечення стабільності та розвитку суб'єктів господарювання. Виробничі підприємства стикаються з необхідністю оперативного відстеження витрат, оптимізації ресурсних потоків, удосконалення технологічних схем та забезпечення прозорості формування собівартості, що робить проблематику комплексного дослідження механізмів облікового й аналітичного супроводу виробничої діяльності особливо актуальною.

Питання ефективної організації обліку виробництва та контролю за витратами знайшли відображення у працях багатьох учених, серед яких вагомий внесок зробили О.С. Бородкін, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, В.М. Жук, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, Н.М. Малюга, О.А. Петрик, І.Б. Садовська, В.В. Сопко, Л.С. Шатковська та інші дослідники. Їхні наукові напрацювання стали підґрунтям для сучасного розуміння економічної природи виробничих витрат, порядку їх документування та методик калькулювання. Разом з тим, швидкість технологічних змін, зростання ролі автоматизованих систем управління та потреба у своєчасній аналітичній інформації обумовлюють необхідність подальшого вдосконалення підходів до обліку, контролю та аналізу процесу виробництва продукції, робіт і послуг.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження теоретичних, методичних та практичних аспектів організації обліку, контролю й аналізу процесу виробництва продукції (товарів, робіт, послуг), а також розробка пропозицій щодо підвищення ефективності управління виробничими процесами.

Для досягнення поставленої мети в роботі визначено такі **завдання**:

- визначити економічну сутність виробничого процесу та структуру виробничих витрат;
- узагальнити чинну нормативно-правову базу, що регламентує облік і контроль виробничої діяльності;
- дослідити методичні підходи до організації обліку виробництва продукції, товарів, робіт і послуг;
- охарактеризувати систему документування, облікові реєстри та порядок формування виробничої собівартості;
- провести аналіз обсягу, динаміки та структури виробництва на прикладі конкретного підприємства;
- оцінити дієвість системи внутрішнього контролю виробничих процесів та визначити її проблемні аспекти;
- обґрунтувати напрями удосконалення обліку, контролю та аналітичного забезпечення управління виробництвом.

Об’єкт дослідження – система обліку, контролю та аналізу виробничого процесу на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод».

Предмет дослідження – теоретичні, організаційні та методичні підходи до обліку, контролю й аналізу виробництва продукції (товарів, робіт, послуг), а також інструменти оцінки ефективності використання виробничих ресурсів.

Методи дослідження. У роботі застосовано комплекс методів економічних досліджень, що забезпечив глибоке опрацювання теоретичних і практичних аспектів теми. Абстрактно-логічний метод використано для розкриття сутності виробничих витрат і побудови логіки дослідження. Аналітичний і економіко-статистичний методи дали змогу оцінити динаміку виробництва, структуру витрат, вплив окремих факторів на зміну показників. Порівняльний метод застосовано для аналізу міжперіодних змін та зіставлення фактичних даних із нормативними. Графічний метод забезпечив наочність результатів дослідження у вигляді схем і діаграм. Документальний метод використано для аналізу первинних документів, технологічних карт, реєстрів бухгалтерського обліку та управлінської звітності.

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, методичні матеріали, статистичні дані підприємства, результати власних аналітичних розрахунків та узагальнення фактичної виробничої інформації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у подальшому розвитку теоретичних положень щодо організації обліку процесу виробництва та удосконаленні методичних підходів до контролю і аналізу виробничих витрат з урахуванням сучасних технологічних можливостей та інформаційних систем.

Практичне значення роботи полягає у розробці рекомендацій щодо оптимізації облікового супроводу виробництва, удосконалення внутрішнього контролю та впровадження дієвих аналітичних інструментів, спрямованих на підвищення ефективності управління виробничими ресурсами і результатами діяльності підприємства.

Апробація результатів дослідження Результати проведеного дослідження апробовано на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання розвитку науки, економіки та соціуму в умовах війни та повоєнного відновлення» (м. Вінниця 16-17 жовтня 2025 року)

Структура та обсяг магістерської роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Структура роботи логічно відображає послідовність реалізації мети та завдань дослідження. Робота містить 46 сторінок, 6 таблиць, список використаних джерел із 34 найменувань та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ Й АНАЛІЗУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ (ТОВАРІВ, РОБІТ, ПОСЛУГ)

1.1 Економічна сутність виробничого процесу та його роль у формуванні результатів діяльності підприємства

Виробничий процес є центральною ланкою діяльності будь-якого підприємства, оскільки саме на цій стадії відбувається створення продукції, виконання робіт або надання послуг, які забезпечують формування доходів та економічних результатів підприємства. У загальному розумінні виробничий процес – це сукупність взаємопов'язаних дій людей, засобів праці та природних ресурсів, спрямованих на перетворення сировини, матеріалів, енергії та інформації на готовий продукт, що має споживчу вартість.

Економічна сутність виробничого процесу полягає у поєднанні трьох ключових елементів: предметів праці, засобів праці та живої праці, що разом формують матеріальну основу суспільного виробництва. Предмети праці становлять матеріали, сировину, напівфабрикати; засоби праці – машини, устаткування, будівлі, інфраструктура; жива праця – це діяльність працівників, спрямована на створення нового продукту. Раціональна комбінація цих елементів визначає ефективність використання ресурсів і впливає на конкурентоспроможність підприємства.

Виробничий процес завжди відбувається в певних технологічних та організаційних рамках, що передбачають послідовність операцій, регламентацію витрат часу, ресурсів та визначення оптимальних режимів роботи устаткування. Ефективність технологічної побудови виробництва визначає рівень продуктивності праці, якість продукції та собівартість її виготовлення.

З економічної точки зору виробничий процес є джерелом формування основних економічних показників діяльності підприємства. Саме на стадії

виробництва формуються витрати, від ефективності використання яких залежить рівень собівартості. Структура витрат, їх динаміка та співвідношення окремих ресурсів визначають результативність виробничої діяльності й формують фінансовий результат через механізм ціноутворення та рентабельності.

Важливою характеристикою виробничого процесу є його безперервність і циклічність, що зумовлює необхідність постійного контролю за рухом ресурсів, ступенем їх використання та відповідністю фактичних показників плановим. Порушення ритмічності або нераціональне використання ресурсів призводять до зростання собівартості, скорочення обсягів виробництва та зниження продуктивності праці.

Роль виробничого процесу у формуванні результатів діяльності підприємства проявляється у таких аспектах:

- він забезпечує створення основної вартості, що формує дохід підприємства;
- впливає на якість та конкурентоспроможність продукції, що визначає позиції підприємства на ринку;
- формує витратну частину, яка визначає рівень фінансових результатів;
- забезпечує основу для стратегічних рішень щодо модернізації, інвестування, оновлення обладнання чи змін технологічних процесів;
- визначає можливості для інноваційного розвитку, удосконалення управлінських рішень і оптимізації ресурсів.

Важливим складником виробничого процесу є його інформаційне забезпечення. Оперативний і достовірний облік витрат, контроль за їх формуванням та аналітична оцінка ефективності виробництва дозволяють підприємству здійснювати планування, прогнозування та управління ресурсами. В умовах цифровізації саме якісне інформаційне забезпечення виробничого процесу стає джерелом конкурентних переваг.

Отже, виробничий процес є складною, багатокomпонентною системою, що визначає економічну ефективність діяльності підприємства. Його раціональна організація, належне обліково-аналітичне забезпечення та ефективний контроль сприяють оптимізації витрат, підвищенню продуктивності та отриманню стабільних фінансових результатів. Саме тому дослідження механізмів обліку, контролю та аналізу виробничого процесу є ключовим завданням сучасного управління підприємством.

1.2 Нормативно-правове регулювання обліку виробництва продукції, робіт і послуг

Організація обліку витрат та процесу калькулювання собівартості продукції в Україні ґрунтується на розгалуженій системі нормативно-правових актів. До неї належать закони, підзаконні нормативи, національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, методичні рекомендації окремих галузей, а також внутрішні регламенти підприємств. Сукупність цих документів визначає правила ведення бухгалтерського обліку, вимоги до відображення витрат, методик формування фінансових результатів і порядок складання фінансової звітності.

Базовим законодавчим актом, що регламентує загальні принципи бухгалтерського обліку в Україні, є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.1999 р. Цим законом встановлено основні принципи ведення обліку – повноту, обачність, достовірність, переважання сутності над формою – та закріплено обов'язок суб'єктів господарювання вести облік витрат за напрямками діяльності. Закон також визначає, що інформація про витрати повинна забезпечувати користувачів достовірними даними для складання фінансової звітності, оцінювання результативності діяльності та підтримки управлінських рішень.

Цей же нормативний акт визначає бухгалтерський облік як обов'язкову

систему узагальнення даних, на основі якої формуються фінансова, податкова, статистична та інша звітність, що передбачає грошовий вимірник. Обов'язок організувати облік, забезпечити його правильність та достовірність покладено на власника підприємства або уповноважений ним орган управління згідно з чинним законодавством та установчими документами.

З методологічного погляду важливу роль відіграють Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Серед них ключове місце займає НП(С)БО 16 «Витрати», який визначає порядок їх формування, визнання, оцінки та відображення у фінансовій звітності. Норми цього стандарту застосовуються всіма суб'єктами господарювання, що ведуть облік за національними стандартами (окрім бюджетних установ).

Відповідно до пункту 6 НП(С)БО 16, витрати трактуються як зменшення економічних вигод унаслідок вибуття активів або виникнення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу, за винятком випадків розподілу прибутку між власниками. Визнання витрат можливе лише за умови, що:

- їх величину можна достовірно оцінити;
- існує факт зменшення майбутніх економічних вигод;
- це зменшення підтвержене документально та може бути виміряне.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення обліку витрат формує методологічну основу для коректного калькулювання собівартості, забезпечуючи єдність підходів до її визначення та прозорість фінансової інформації.

НП(С)БО 16 визначає порядок класифікації та розподілу витрат залежно від їх функціонального призначення, ролі у виробничому процесі та впливу на формування собівартості продукції. Усі витрати, що визнаються відповідно до цього стандарту, підлягають відображенню у формі № 2 «Звіт про фінансові результати». У звітності узагальнюються такі групи: собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут,

інші операційні та фінансові витрати, а також надзвичайні. Таким чином, НП(С)БО 16 визначає структуру витрат, безпосередньо впливаючи на підсумковий фінансовий результат підприємства та забезпечуючи прозорість звітності для всіх її користувачів.

Важливе місце у формуванні інформації про витрати посідає НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» і є базовим нормативним документом, що встановлює принципи складання та подання фінансової звітності підприємствами України. Це положення визначає склад фінансової звітності, її структуру, якісні характеристики інформації та основні правила відображення господарських операцій у фінансових документах. Завдяки цьому фінансова звітність стає інформативною та порівнюваною, що дозволяє інвесторам, кредиторам та контролюючим органам оцінювати ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Підприємства, що складають фінансову звітність за МСФЗ, формують витрати відповідно до міжнародних стандартів. Ключовими серед них є:

- МСБО 2 «Запаси», який визначає правила формування собівартості, включно з прямими, непрямими та виробничими витратами;
- МСБО 1 «Подання фінансової звітності», де сформульовані вимоги щодо розкриття інформації про витрати у структурі фінансової звітності.

Окрему роль у системі визнання та обліку витрат відіграє податкове законодавство. Податковий кодекс України визначає правила формування податкових витрат для цілей оподаткування прибутку, структуруючи їх на прямі та непрямі й встановлюючи умови їх визнання відповідно до принципу нарахування та наявності документального підтвердження.

Не менш важливу роль у системі регулювання відіграють внутрішні нормативні документи підприємства: накази про облікову політику, робочі плани рахунків, посадові інструкції щодо ведення обліку витрат, регламенти щодо бюджетування та калькулювання. Саме ці документи дозволяють адаптувати загальнодержавні вимоги до умов конкретного підприємства, враховуючи його структуру, технологію, організаційні особливості та

масштаби виробництва.

1.3 Теоретичні підходи до системи контролю та аналізу виробничих витрат у сучасних умовах господарювання

Собівартість виробництва є однією з ключових економічних категорій, яка безпосередньо відображає процес споживання ресурсів в економічній діяльності компанії. У широкому сенсі, собівартість – це вартість ресурсів, що використовуються для виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг. Вона включає матеріальні та нематеріальні компоненти бізнес-процесу, такі як витрати на оплату праці, амортизація, витрати на енергоносії, плата за послуги сторонніх установ та інші економічні елементи, що складають собівартість продукції.

Економічна сутність собівартості полягає в її грошовому еквіваленті як фактора виробництва. У сільськогосподарському виробництві ця категорія має особливе значення через біологічні особливості виробничого процесу, сезонність робіт, залежність від природно-кліматичних умов та велику кількість трудомісткості. Сільськогосподарські витрати тісно пов'язані з технологічним циклом, який часто перевищує один рік, що ускладнює облік та планування витрат.

Собівартість є фундаментальною економічною категорією в економіці, тісно пов'язаною з реальними проблемами підприємств та рівнем їх економічної ефективності. Щоб глибше зрозуміти економічний підтекст собівартості, необхідно розглянути це питання з ширшої точки зору та врахувати історичне походження цього поняття [23, с. 108].

Як економічна категорія, поняття «витрати» має глибоке історичне коріння, розвиваючись паралельно з розвитком виробничих відносин, економічних шкіл та систем управління. Його тлумачення залежить від соціально-економічних форм, рівня розвитку бухгалтерського обліку та основних наукових методів аналізу економічної діяльності на той час.

1. Економіка натурального обміну (доіндустріальна епоха): У первісних суспільствах витрати не мали вартісного вираження. Економічна діяльність базувалася на натуральному обміні, а основним мірилом витрат була кількість спожитих ресурсів (праця, час, сировина), яку не можна було виміряти в грошовому еквіваленті. Прості форми бухгалтерського обліку виникли в періоди рабства та феодалізму, але ці форми були переважно орієнтовані на контроль і не могли забезпечити систематичний аналіз виробничих витрат [33, с. 82].

2. Меркантилізм та формування фінансового обліку (XV-XVIII ст.): У меркантилістський період витрати почали розглядатися переважно з фінансової та торговельної точки зору, як витрати на придбання товарів для подальшого продажу. Витрати були пов'язані з витратами коштів, а не з процесом виробництва. Водночас почали формуватися найдавніші методи бухгалтерського обліку, зокрема метод подвійного запису, запропонований Л. Пачолі (1494), який започаткував нову еру в розумінні людьми економічних процесів [33].

3. Класична політична економія (XVIII – початок XIX століття) та її представники А. Сміт, Д. Рікардо та Ж.-Б. Сей розглядали витрати як споживання факторів виробництва (праці, капіталу та землі). Адам Сміт у своїй праці «Багатство народів» (1776) наголошував, що вартість є основою формування вартості продукту, і зокрема вказував, що «праця – єдиний реальний стандарт, за яким вимірюється вартість»[33]. Цей період заклав основу для сучасного розуміння вартості як фактора виробництва. Водночас у бухгалтерському обліку почали розрізняти операційні витрати та капітальні витрати.

4. Марксистська теорія вартості (19 століття), особливо у «Капіталі» Карла Маркса, пояснювала виробничі витрати як частину створення вартості, а створення вартості повертається у вигляді спожитих засобів виробництва та необхідної праці. Маркс першим чітко розмежував особисті витрати підприємців та суспільно необхідні витрати, що визначають ринкову вартість

продукції [4]. Цей підхід вплинув на формування планової системи обліку собівартості в соціалістичних країнах, зокрема в Україні.[20]

5. Інституціоналізм та неокласицизм (кінець 19 – 20 століття) та їх представники А. Маршалл та І. Фішер розглядали витрати з точки зору граничних витрат та альтернативних витрат, значно розширивши економічну природу поняття вартості. У цей час концепція втрати доходу набула особливого значення, що дозволило включити до витрат не лише фактичні збитки, а й потенційні збитки [33]. Згодом, в рамках інституційної теорії Дж. Коммонса та Т. Веблена, вартість перестала розглядатися лише як технічна категорія, а радше як результат взаємодії економічних інститутів, управлінських рішень та ринкового середовища.

6. Сучасна перспектива. У сучасному суспільстві концепція вартості стала складнішою. Вона охоплює бухгалтерські та економічні витрати, а також враховує екологічні, соціальні та інституційні фактори. Комплексний метод оцінки вартості, який враховує весь життєвий цикл продукту та зовнішні ефекти, набуває все більшого значення.

У науковій економічній думці поняття «витрати» тлумачиться по-різному, що зумовлено різними підходами до їх вивчення та ролі у діяльності підприємства. Аналіз навчальної та методичної літератури дає змогу окреслити кілька концептуальних трактувань цього терміна.

Одним із найбільш традиційних є ресурсно-виробничий підхід, який розглядає витрати як фактичне споживання матеріальних, трудових та енергетичних ресурсів у процесі виготовлення продукції. Саме таку інтерпретацію застосовують Ф.Ф. Бутинець та М.С. Пушкар.

З позицій фінансово-монетарного підходу витрати описуються як грошові виплати або зменшення фінансових активів, що відбуваються у результаті здійснення господарських операцій. Таке бачення притаманне працям І.А. Бланка та В.П. Климка.

Прихильники економічного підходу (Ю.С. Цал-Цалко, І.І. Сидоров) наголошують, що витрати – це результат використання ресурсів за різними

технологічними та організаційними варіантами з метою досягнення певного виробничого ефекту.

У сфері бухгалтерського обліку превалує бухгалтерський підхід, який акцентує на документально підтверджених та фактично здійснених витратах, що повинні бути відображені у системі обліку та фінансовій звітності (Г.В. Нашкерська, В.С. Лен, В.В. Кулішов).

Управлінська концепція витрат розглядає їх як інструмент планування, контролю та ухвалення управлінських рішень, що сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємства. Такі трактування представлені в працях Л.В. Нападівської та В.Г. Козака.

Окремо виділяють маркетинговий підхід, у межах якого витрати пов'язуються з формуванням попиту, дослідженням ринку, просуванням продукту та забезпеченням задоволення потреб споживачів (Ф. Котлер, С.С. Гаркавенко).

Важливе значення також мають нормативно-правові підходи, що визначають витрати через вимоги податкового, бюджетного та бухгалтерського законодавства, включно з міжнародними стандартами фінансової звітності, які регулюють правила визнання, класифікації та відображення витрат у звітності.

Тим часом, навіть у межах одного підходу, визначення поняття «витрати» може дещо відрізнитися залежно від контексту чи предмета аналізу. Однак усі тлумачення мають спільну рису – акцент на споживанні ресурсів у процесі ведення господарської діяльності для створення нової вартості.

Тому давайте розберемося зі значенням категорії витрат – це потужне відображення цілеспрямованого та раціонального використання економічних ресурсів (матеріальних, трудових, капітальних та інформаційних) у процесі господарської діяльності. Вона забезпечує створення нової вартості, відображається в системах управління та обліку та безпосередньо впливає на фінансові показники та ефективність підприємства.

Як невід'ємна частина економічної системи компанії, витрати не лише

функціонують як елемент обліку, але й відіграють численні ролі, охоплюючи управлінські, фінансові, інформаційні та регуляторні аспекти. Їхня функціональність полягає у забезпеченні кореляції між використанням ресурсів та досягненням очікуваних економічних результатів, а також у закладенні основи для стратегічних та оперативних рішень керівництвом на всіх рівнях.

Ці функції разом забезпечують систематичний, цілеспрямований та ефективний характер управління корпоративними витратами, а взаємозв'язки між ними створюють передумови для побудови ефективної системи обліку та контролю витрат, адаптованої до особливостей галузі. Технологічний прогрес та міжнародне економічне середовище.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДПРИЄМСТВА ТА СТАН ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ Й АНАЛІЗУ ПРОЦЕСУ ВИРОБНИЦТВА

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства та структура його виробничої діяльності

Об'єкт дослідження у цій кваліфікаційній роботі є система обліку, контролю та аналізу виробничого процесу на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод».

Калинівський машинобудівний завод є приватним акціонерним товариством, яке спеціалізується на виробництві, постачанні та монтажі технологічного обладнання для підприємств харчової та переробної промисловості. Підприємство працює у форматі комплексного інжинірингу, виконуючи повний цикл робіт – від розроблення технічного рішення та проектування до виготовлення обладнання, його автоматизації, монтажу, пусканалагоджувальних робіт і подальшого сервісного супроводу. Такий підхід дозволяє компанії реалізовувати проекти «під ключ» та забезпечувати клієнтів повним спектром технічної підтримки.

Завод розташований у місті Калинівка Вінницької області. Виробничі площі підприємства перевищують 20 тис. м² і включають основні та допоміжні виробничі цехи, складську інфраструктуру та адміністративно-офісні приміщення.

ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» належить до підприємств, які займають провідні позиції на ринку вітчизняного машинобудування для харчової галузі. Компанія забезпечує виготовлення обладнання для молочної, цукрової, хлібопекарної промисловості та інших сегментів, де необхідні високотехнологічні рішення для приймання, оброблення та переробки різних видів сировини. Продукція заводу відповідає сучасним стандартам надійності та енергоефективності, а її конструктивні характеристики адаптовані до

специфічних потреб замовників.

До складу комплексних інжинірингових робіт, які виконує підприємство, входять:

- розроблення технологічних схем;
- підбір та проектування технологічного обладнання;
- виготовлення та конструкторська підготовка виробництва;
- автоматизація технологічних процесів;
- поставка, монтаж і електромонтаж;
- пусконаладжувальні роботи;
- гарантійне, післягарантійне та сервісне обслуговування.

Завдяки реалізації таких проєктів завод демонструє високий рівень технологічного розвитку й зберігає конкурентоспроможність на ринку промислового обладнання.

Таблиця 2.1.

Основні напрями виробництва ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод»

Напрямок діяльності	Види обладнання	Характеристика
Цукрова промисловість	кагатоукладачі, штабелеукладачі	Використовуються для механізації операцій зі зберігання та оброблення цукрових буряків.
Молочна промисловість	молокосушарки, ванни для соління сирів, теплогенератори, кристалізатори, пастеризатори, СІР-мийки	Забезпечують оптимізацію технологічних процесів на молокопереробних підприємствах.
Хлібопекарне виробництво	тунельні печі, шафи вистоювання	Автоматизують виробничі процеси хлібобулочних підприємств.
Автомобілерозвантажувальна техніка	автомобілерозвантажувачі різних типів	Забезпечують механізоване приймання та переміщення сировини.

Більшість проєктів підприємства реалізуються у середньо- та довгостроковій перспективі, тривалістю від кількох місяців до трьох років. Це

обумовлено складністю інженерних рішень, циклом виготовлення обладнання та необхідністю його інтеграції у виробничу систему замовника.

Основним ринком для продукції підприємства є Україна, де завод співпрацює з широким колом клієнтів харчової та переробної галузей. Серед партнерів – провідні підприємства таких сегментів, як молокопереробка, крохмалепаточне виробництво, виробництво сухого молока тощо. До ключових замовників належать:

- «Молочний альянс»;
- АНВП «Візит»;
- ТОВ «Рихальський завод сухого молока»;
- ПРАТ «Дніпровський крохмалепаточний комбінат»;
- ТОВ «Мілксистем».

Наявність стабільного пулу постійних клієнтів підтверджує високу якість продукції заводу та довіру до його технічних рішень.

Управління підприємством здійснюється відповідно до вимог Закону та внутрішніх установчих документів. Система корпоративного управління включає загальні збори акціонерів, наглядову раду, директора та ревізора. Така структура забезпечує ефективний розподіл повноважень, контроль за діяльністю виконавчих органів та дотримання принципів корпоративної відповідальності.

У 2022 році підприємство отримало найвищий чистий дохід від реалізації продукції, однак у наступні роки спостерігалось його стале скорочення. У 2024 році обсяг продажів зменшився майже втричі порівняно з 2022 роком. Попри різке падіння виручки, валовий прибуток залишився практично на одному рівні та навіть дещо зріс у порівнянні з 2023 роком. Це може свідчити про підвищення ефективності витрат або перегляд виробничої собівартості, що дало можливість зберегти маржинальність.

Адміністративні витрати за аналізований період мали тенденцію до зростання і досягли максимального значення у 2024 році. Інші операційні доходи, навпаки, у 2024 році зменшилися майже втричі, що негативно

позначилося на фінансовому результаті до оподаткування. Попри це, підприємство завершило рік із прибутком, хоча його значення суттєво скоротилося: чистий прибуток становив лише 1,015 млн грн, що є п'ятикратним зниженням порівняно з попереднім роком.

Таблиця 2.2

Основні фінансові показники ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод»

Показник	2022	2023	2024
Чистий дохід від реалізації продукції	308456	277857	100781
Собівартість реалізованої продукції	280178	255234	77150
Валовий прибуток	28278	22623	23631
Адміністративні витрати	13255	14701	17855
Інші операційні доходи	15587	15014	5196
Інші операційні витрати	16245	14250	7750
Фінансовий результат до оподаткування	14365	5797	1465
Податок на прибуток	-2670	-937	-450
Чистий прибуток	11695	4860	1015
Активи (усього)	189432	168482	222771
Власний капітал	59495	62435	63450
Зобов'язання (усього)	129937	106047	159321

У 2024 році активи підприємства зросли до 222,8 млн грн, що супроводжувалося збільшенням загальної суми зобов'язань. Власний капітал демонстрував повільне, але стабільне зростання, що може вказувати на накопичення прибутку попередніх років. Разом із тим у структурі балансу простежується підвищення частки кредиторської заборгованості, особливо поточної, що свідчить про посилення залежності підприємства від короткострокових фінансових ресурсів.

Таблиця 2.3.

Коефіцієнтний аналіз ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод»

Рік	Рентабельність продажів (чистий прибуток / виручка)	Рентабельність активів (ROA)	Рентабельність власного капіталу (ROE)	Коефіцієнт загальної ліквідності (активи / зобов'язання)	Фінансова незалежність (власний капітал / активи)	Фінансовий леверидж (зобов'язання / власний капітал)
2022	0.037915	0.061737	0.196571	1.457876	0.31407	2.183999
2023	0.017491	0.028846	0.077841	1.588748	0.370574	1.698518
2024	0.010071	0.004556	0.015997	1.398253	0.284822	2.510969

Рентабельність продажів протягом трьох років демонструвала спад: з 3,8 % у 2022 році до 1 % у 2024. Це означає, що підприємство отримує дедалі менше чистого прибутку з кожної гривні реалізованої продукції. Показники рентабельності активів та власного капіталу мали аналогічну тенденцію: ROA знизився з 6,2 % до 0,5 %, а ROE – з 19,7 % до 1,6 %. Отже, ефективність використання як залучених, так і власних ресурсів зменшується.

Коефіцієнт загальної ліквідності упродовж 2022–2024 років перебував у межах 1,4–1,6, що загалом перевищує мінімально допустимі значення. Але зниження цього показника у 2024 році свідчить про потенційні труднощі з погашенням короткострокових зобов'язань. Найвищий рівень фінансової незалежності підприємство демонструвало у 2023 році (37 %), однак у 2024 році він знизився до 28 %. Водночас коефіцієнт фінансового левериджу зріс до 2,5, що означає збільшення частки позикових коштів у структурі капіталу й підвищення боргового навантаження.

Аналіз фінансово-економічних показників ПрАТ «Калинівський машинобудівний завод» за 2022–2024 роки свідчить про зміну траєкторії розвитку підприємства. 2022 рік був найбільш успішним за обсягами реалізації та прибутком. У 2023 році ситуація погіршилася, але підприємство залишалося фінансово стійким, а власний капітал навіть зріс. У 2024 році відбулося різке зниження виручки, однак завдяки контролю собівартості підприємству вдалося утримати валовий прибуток на рівні попереднього року. Чистий прибуток зменшився до мінімального значення. Різке падіння рентабельності, погіршення ліквідності та збільшення фінансового левериджу вказують на посилення ризиків для подальшої діяльності.

У сукупності дані демонструють, що підприємство перебуває в умовах поступового погіршення фінансової результативності. Водночас наявність прибутку, хоча й незначного, підтверджує здатність заводу підтримувати операційну діяльність навіть за несприятливих умов. Для стабілізації фінансового стану доцільно зосередити увагу на скороченні адміністративних витрат, активізації збуту, оптимізації оборотного капіталу та зменшенні

боргового навантаження.

2.2 Організація первинного, синтетичного та аналітичного обліку виробничих витрат

Вищим органом корпоративного управління підприємства виступають загальні збори акціонерів. Саме вони ухвалюють ключові рішення, що визначають стратегічний розвиток товариства: затвердження підсумків фінансово-господарської діяльності за рік, вибір членів наглядової ради та директора, визначення напрямів подальшого розвитку й порядок використання прибутку. Склад учасників зборів формується відповідно до даних депозитарної системи на дату їх проведення.

Контрольні функції на підприємстві зосереджено в наглядовій раді, яка представляє інтереси акціонерів та забезпечує дотримання вимог законодавства і статуту. Її члени, обрані загальними зборами, здійснюють моніторинг роботи виконавчого органу, аналізують фінансові результати, беруть участь в ухваленні важливих управлінських рішень і відповідають за організацію внутрішнього контролю та підтримання належних стандартів корпоративного управління.

Оперативне керівництво підприємством виконує директор – одноосібний виконавчий орган. Він забезпечує реалізацію рішень загальних зборів і наглядової ради, координує виробничі та господарські процеси, відповідає за укладення договорів, організацію діяльності структурних підрозділів і представництво підприємства у взаємовідносинах із зовнішніми партнерами та державними установами. Директор є підзвітним як загальним зборам, так і наглядовій раді.

Функцію внутрішнього контролю за фінансово-господарськими операціями виконує ревізор. Його завдання полягають у перевірці правильності ведення бухгалтерського обліку, аналізі формування показників звітності, контролі за дотриманням законодавчих вимог та виконанням

внутрішніх політик. Наявність ревізора сприяє підвищенню достовірності фінансових даних і забезпечує додатковий рівень контролю за збереженням активів підприємства.

Бухгалтерський облік на підприємстві функціонує на основі наказу про облікову політику, у якому визначено методи оцінки активів і зобов'язань, принципи визнання доходів і витрат, а також процедури організації облікових процесів. Основні засоби обліковуються за первісною вартістю з нарахуванням амортизації прямолінійним методом. Облік запасів здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО «Запаси» із використанням методу середньозваженої собівартості. Дебіторська заборгованість аналізується на предмет сумнівності, за потреби формується відповідний резерв. Доходи визнаються на підставі критеріїв, визначених НП(С)БО 15, після відвантаження продукції та переходу ризиків до покупця.

Відповідальність за повне, точне та своєчасне ведення бухгалтерського обліку несе головний бухгалтер. Він організовує обліковий процес, контролює формування звітності, забезпечує дотримання принципів обачності, послідовності та достовірності. Підприємство проводить інвентаризацію активів, контролює рух коштів і зобов'язань, здійснює аналіз фінансового стану та моніторинг платоспроможності.

Хоча окремого підрозділу внутрішнього аудиту на підприємстві немає, система внутрішнього контролю реалізується через регулярний моніторинг платежів, перевірку дебіторської та кредиторської заборгованості, оцінювання ризиків, контроль за дотриманням нормативних актів і внутрішніх процедур, а також проведення інвентаризацій. Це забезпечує базовий рівень надійності управління фінансово-господарськими процесами.

Отже, модель управління підприємством ґрунтується на чіткому розподілі повноважень між органами стратегічного, контрольного та виконавчого рівнів. Організація бухгалтерського обліку спирається на нормативні вимоги, внутрішні регламенти та дієві процедури контролю, що дозволяє забезпечити прозорість фінансової інформації та підтримувати

ефективність управлінських рішень.

Організація системи первинного, синтетичного та аналітичного обліку виробничих витрат на підприємстві забезпечує повноту, достовірність і безперервність формування інформації щодо собівартості продукції. На ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» така система побудована комплексно і охоплює всі етапи: від документального фіксування операцій до узагальнення даних у синтетичних рахунках та формування підсумкових показників.

Первинний облік є вихідною ланкою процесу та реалізується шляхом документування кожної операції, що спричиняє витрати. На підприємстві використовуються накладні та акти на відпуск і переміщення матеріалів, лімітно-забірні картки, маршрутні листи, наряди на виконання робіт, таблиці обліку робочого часу, акти списання браку, акти виконаних робіт та інші форми, що відповідають вимогам законодавства. Усі первинні документи оформлюються відповідальними особами та передаються до бухгалтерії для обробки, що забезпечує своєчасність і прозорість облікової інформації. Документальний потік організовано таким чином, що операції фіксуються без затримок, а контроль за ними здійснюється на рівні майстрів, начальників цехів та служби головного бухгалтера.

Аналітичний облік виробничих витрат організовано у розрізі місць виникнення витрат, об'єктів калькулювання, статей витрат, видів ресурсів та окремих виробничих замовлень. Для машинобудівного виробництва підприємства така система є оптимальною, оскільки дозволяє відстежувати витрати за цехами та ділянками, за конкретними видами обладнання, за окремими етапами технологічного циклу та за проектами індивідуального виготовлення. Аналітичні відомості ведуться за рахунками 23 «Виробництво» та 91 «Загальновиробничі витрати» з розподілом за видами продукції, матеріалами, операціями та підрозділами. Це дозволяє підприємству контролювати відхилення від норм, визначати фактичну собівартість, обґрунтовувати калькуляції та виконувати внутрішній економічний аналіз.

Синтетичний облік витрат сформований відповідно до вимог НП(С)БО 16 і базується на використанні рахунків класу 2 і 9 Плану рахунків. Основними рахунками є 23 «Виробництво», де накопичуються прямі витрати; 91 «Загальновиробничі витрати», де узагальнюються непрямі витрати; 26 «Готова продукція», куди списуються витрати після завершення виробничого циклу. На підприємстві застосовується позамовний метод обліку витрат, характерний для індивідуального машинобудування, що передбачає ведення окремих карток обліку витрат за кожним замовленням. Усі непрямі витрати розподіляються між об'єктами калькулювання на основі обґрунтованих баз розподілу (нормогодини, машинний час, обсяг матеріалів тощо). Такий порядок дозволяє отримувати реальні дані про собівартість і забезпечує можливість порівняння фактичних витрат з плановими.

Взаємозв'язок між первинним, аналітичним і синтетичним рівнями обліку є безперервним та логічно впорядкованим. Первинні документи є підставою для аналітичних відомостей, які в подальшому систематизуються у синтетичних рахунках. Завдяки цьому підприємство має можливість формувати достовірну інформацію для внутрішнього використання, контролю за витратами, складання фінансової звітності та оцінювання ефективності виробничих процесів.

Для забезпечення системності обліку на підприємстві застосовується така типова кореспонденція рахунків обліку виробничих витрат.

У результаті на підприємстві формується цілісна система обліку, яка поєднує детальність первинного та аналітичного рівнів з узагальненням на синтетичних рахунках. Такий підхід дає змогу управляти витратами на всіх етапах виробництва, забезпечує достовірність фінансової інформації та підтримує прозорість економічних рішень.

Таблиця. 2.4.

Кореспонденція рахунків з обліку виробничих витрат на ПРАТ
«Калинівський машинобудівний завод»

Господарська операція	Дебет	Кредит
Списання матеріалів у виробництво	23	20
Нарахування заробітної плати виробничим працівникам	23	66
Нарахування ЄСВ на зарплату виробничих працівників	23	65
Відображення послуг допоміжних виробництв	23	23 (внутрішнє переміщення)
Накопичення загальновиробничих витрат	91	різні рахунки
Розподіл загальновиробничих витрат на об'єкти калькулювання	23	91
Оприбуткування готової продукції	26	23
Виявлення та списання браку	24 / 91	23
Віднесення витрат на гарантійне обслуговування	93	20, 66, 65
Закриття виробничих рахунків у кінці періоду	26	23

Схема руху первинних документів, передбачає:

1. Виробничі підрозділи оформлюють документи: накладні, маршрутні листи, табелі, наряди.
2. Майстри та керівники цехів перевіряють документи та подають їх до бухгалтерії.
3. Бухгалтерія здійснює перевірку документів та вводить дані до аналітичних відомостей.
4. Відомості узагальнюються у синтетичних рахунках 23, 91, 26.
5. Фінансовий відділ формує внутрішню та зовнішню звітність.
6. Керівництво аналізує собівартість та приймає управлінські рішення.

Проведене дослідження організації системи первинного, аналітичного та синтетичного обліку виробничих витрат на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» дозволяє зробити висновок, що на підприємстві сформовано цілісну, структуровану та ефективну модель обліку витрат, яка повністю відповідає вимогам чинних нормативно-правових актів і потребам управління виробничим процесом. Висока складність технологічного циклу

машинобудівного виробництва зумовлює необхідність точного відображення витрат на кожному етапі та забезпечує актуальність розвиненої системи документування та контролю.

Первинний облік на підприємстві організовано системно та відповідно до встановлених стандартів. Наявність широкого спектра первинних документів, що охоплюють матеріальні, трудові, енергетичні та інші види витрат, сприяє повноті фіксації виробничих операцій. Чіткий рух документів, контроль з боку відповідальних осіб та належний рівень документальної дисципліни забезпечують оперативне отримання даних для подальшої облікової обробки.

Аналітичний облік на заводі має високий рівень деталізації, що дозволяє ведення облікової інформації за конкретними виробничими підрозділами, видами продукції, технологічними операціями, замовленнями та статтями витрат. Така модель забезпечує можливість глибокого аналізу структури та динаміки витрат, порівняння фактичних витрат із запланованими показниками, виявлення відхилень і причин їх виникнення. Особливе значення має ведення аналітичних карток за замовленнями, що є ключовим елементом позамовного методу обліку, характерного для індивідуального та дрібносерійного машинобудування.

Синтетичний облік забезпечує узагальнення витрат у розрізі рахунків 23, 91 та 26, що дає можливість формувати достовірні дані про собівартість продукції та забезпечує необхідну інформацію для складання фінансової звітності. Обрані методи розподілу загальноновиробничих витрат є економічно обґрунтованими та відповідають технологічним особливостям підприємства. Узгодженість між первинним, аналітичним та синтетичним рівнями обліку дозволяє забезпечити цілісний інформаційний простір для контролю витрат і підтримки управлінських рішень.

Важливим результатом організації такої системи є підвищення ефективності облікового процесу, підсилення внутрішнього контролю та забезпечення прозорості формування собівартості продукції. Підприємство

отримує можливість оперативно реагувати на зміни у витратах, оцінювати рентабельність окремих видів продукції, планувати виробничі процеси та оптимізувати використання ресурсів. Високий рівень інформаційної забезпеченості сприяє прийняттю економічно обґрунтованих рішень, зниженню ризиків та підвищенню конкурентоспроможності заводу.

Отже, система обліку виробничих витрат на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» функціонує як база для формування достовірної собівартості, здійснення аналітичних розрахунків, контролю за ресурсами та розроблення управлінських рішень. Її структурованість, нормативна відповідність і практична ефективність забезпечують надійну основу для подальшого розвитку облікових та управлінських процесів на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКУ, КОНТРОЛЮ ТА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

3.1 Аналітична оцінка виробничих витрат і собівартості продукції та напрями підвищення ефективності аналітичного забезпечення управління

На підприємстві система формування та відображення виробничих витрат організована відповідно до вимог Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», яке визначає принципи визнання, групування та класифікації витрат у фінансовій звітності. Згідно з цим нормативним документом, усі витрати підприємства підлягають обов'язковому розподілу за економічними елементами та статтями калькуляції, що забезпечує можливість формування повної та достовірної собівартості продукції. Виробнича собівартість на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» включає прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, а також комплекс загальновиробничих витрат. Такий підхід відображає класичну модель фінансового обліку витрат, у межах якої витрати групуються відповідно до їх економічної природи та зв'язку з виробничим процесом.

Прямі матеріальні витрати становлять одну з найбільш вагомих статей собівартості, адже виробнича діяльність машинобудівного підприємства передбачає значне використання металопродукції, комплектуючих, технічних систем, електротехнічних елементів, а також допоміжних матеріалів. Витрати на оплату праці відображають трудові ресурси, задіяні безпосередньо у виробництві продукції, а інші прямі витрати охоплюють амортизацію обладнання, витрати на технологічну енергію, інструменти, технічний контроль та інші ресурси, безпосередньо пов'язані з виробничим процесом. Загальновиробничі витрати включають витрати на утримання та експлуатацію

обладнання, оплати праці управлінського персоналу цехів, витрати на ремонт і технічне обслуговування виробничих потужностей, амортизацію будівель та інші статті накладного характеру.

Таблиця 3.1.

Узагальнення показників витрат ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» за 2022–2024 роки

Показник	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Динаміка 2024 р. до 2022 р., %
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	308 456	277 857	100 781	–67,3 %
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	280 178	255 234	77 150	–72,5 %
Валовий прибуток, тис. грн	28 278	22 623	23 631	–16,4 %
Адміністративні витрати, тис. грн	13 255	14 701	17 855	+34,7 %
Витрати на збут, тис. грн	2 850*	2 900*	1 700*	–40,3 %
Інші операційні витрати, тис. грн	16 245	14 250	7 750	–52,3 %
Операційні витрати всього, тис. грн	32 350	31 851	27 305	–15,6 %
Чистий прибуток, тис. грн	11 695	4 860	1 015	–91,3 %
Частка собівартості у виручці, %	90,8 %	91,9 %	76,6 %	–15,7
Частка адміністративних витрат у виручці, %	4,3 %	5,3 %	17,7 %	+13,4
Частка інших операційних витрат у виручці, %	5,3 %	5,1 %	7,7 %	+2,4
Валовий прибуток / операційні витрати, %	87,4 %	71,0 %	86,6 %	–0,8
Чистий прибуток / виручка (рентабельність продажів), %	3,8 %	1,7 %	1,0 %	–2,8

Аналіз фінансової звітності підприємства за 2022–2024 роки засвідчив, що собівартість реалізованої продукції зазнала суттєвих коливань. Зокрема, у 2022 році її рівень був високим і відповідав значному обсягу виробничої діяльності, тоді як у 2023 році спостерігалось помірне зниження, що могло бути пов'язано зі скороченням обсягів реалізації або змінами у структурі витрат. Найбільш різкі зміни відбулися у 2024 році, коли собівартість продукції скоротилася майже втричі порівняно з попереднім періодом. Така динаміка може пояснюватися низкою чинників, серед яких – коливання обсягів виробництва, зміни цін на ресурси, перерозподіл витрат між готовою

продукцією, незавершеним виробництвом і запасами, а також можлива зміна підходів до калькулювання собівартості.

Істотні диспропорції в обсягах витрат, зафіксовані у фінансових звітах, свідчать про те, що чинний методичний підхід до калькулювання собівартості потребує удосконалення. Діюча система, орієнтована переважно на вимоги фінансового обліку, забезпечує виконання зовнішньої звітності, проте її інструментарій недостатньо розкриває внутрішню економічну сутність витрат. Зокрема, традиційний підхід, який полягає в обліку витрат лише за економічними елементами та загальними статтями калькуляції, не дозволяє точно визначити собівартість окремих видів продукції або конкретних виробничих проєктів, що є критичним для машинобудівного виробництва зі складними технологічними циклами.

Відсутність деталізації за центрами відповідальності, видами обладнання, виробничими етапами або окремими замовленнями створює ситуацію, коли управлінські рішення ухвалюються на основі узагальненої інформації, що знижує точність внутрішнього аналізу та ускладнює контроль за витратами. З огляду на це виникає потреба в удосконаленні системи калькулювання, впровадженні сучасних методів розподілу витрат, таких як ABC-калькулювання, проєктний або процесний підхід, а також розширенні можливостей управлінського обліку на підприємстві.

Аналіз діючої системи обліку витрат і формування собівартості продукції показав, що, незважаючи на дотримання підприємством вимог П(С)БО 16, у практичній діяльності існує низка методичних, організаційних та інформаційних недоліків, які знижують ефективність управління витратами та обмежують можливості аналітичної оцінки результатів виробництва.

Однією з головних проблем є низький рівень деталізації витрат, що відображаються у фінансовій звітності. Оскільки звітність формується відповідно до національних стандартів бухгалтерського обліку, її структура орієнтована переважно на потреби зовнішніх користувачів: інвесторів, кредиторів, контролюючих органів. У результаті звітні дані подаються

узагальнено – без поділу на конкретні виробничі процеси, центри відповідальності чи окремі замовлення. Це унеможлиблює отримання оперативної та детальної інформації про причини зростання витрат або про зони їхнього накопичення в межах виробництва.

Другою суттєвою проблемою є відсутність індивідуальних калькуляцій за окремими видами продукції. Підприємство виготовляє обладнання для молочної, цукрової, хлібопекарної та інших галузей харчової промисловості, причому кожний тип продукції має різну технологічну складність, строк виробництва та ресурсомісткість. У межах функціонуючої системи калькулювання собівартості витрати часто групуються за широкими класифікаційними ознаками, що не дозволяє визначити фактичну собівартість кожного конкретного виробу. Це обмежує можливості підприємства щодо обґрунтованого ціноутворення, аналізу прибутковості окремих виробів та оптимізації виробничої програми.

Третьою проблемою є нерівномірність і неточність розподілу загальновиробничих витрат. Практика показує, що підприємство застосовує традиційні методи розподілу накладних витрат – переважно пропорційно прямим витратам або обсягу виробництва. Однак такі методи не враховують реальної трудомісткості та ресурсомісткості різних проєктів. У результаті частина продукції отримує завищену собівартість, а інша – занижену. Це викривлює економічні показники, ускладнює управління витратами та може призводити до неправильно сформованої цінової політики.

Четвертою проблемою є значні міжрічні коливання собівартості, зафіксовані у фінансовій звітності за 2022–2024 роки. Зміна собівартості у 2–3 рази протягом короткого періоду свідчить або про нестабільність внутрішніх процесів, або про відсутність ефективної системи контролю та прогнозування витрат. Такі коливання унеможливають формування реалістичних виробничих бюджетів, суттєво ускладнюють планування фінансових потоків та знижують точність управлінських рішень.

П'ятою ключовою проблемою є недостатній розвиток елементів

управлінського обліку, які в сучасних умовах відіграють критичну роль у системі управління підприємством. На заводі відсутній поділ витрат за центрами відповідальності, не використовується ABC-калькулювання, не ведеться облік за замовленнями на рівні виробничих етапів. Управлінські рішення приймаються на основі узагальнених даних фінансового обліку, які, хоча і відповідають нормативним вимогам, не забезпечують глибини і точності аналізу, необхідної для оцінки ефективності виробничих процесів.

У сукупності зазначені проблеми вказують на те, що чинна система калькулювання собівартості є недостатньо адаптованою до специфіки машинобудівного виробництва. Вона дозволяє виконувати зовнішню звітність, але не забезпечує підприємство інструментами ефективного управління витратами, що особливо важливо в умовах високої конкуренції, нестабільності ринку та зростання ресурсної мобільності. Подальший розвиток системи обліку передбачає необхідність упровадження сучасних методів калькулювання, поглиблення аналітичних процедур та підсилення ролі управлінського обліку в системі прийняття рішень.

З урахуванням специфіки діяльності підприємства, складності технологічних процесів, різноманітності продукції та значного обсягу загальновиробничих витрат, існуюча система формування собівартості потребує суттєвого вдосконалення. Аналіз сучасних методичних підходів до калькулювання витрат дозволяє виділити низку інструментів, впровадження яких здатне підвищити точність обліку, покращити управління ресурсами та забезпечити економічне обґрунтування прийняття рішень.

Одним із найбільш перспективних напрямів є впровадження проектного калькулювання, яке особливо актуальне для підприємств машинобудівної галузі, де більшість виробів виготовляється під конкретні замовлення, а тривалість виробничих циклів може коливатися від кількох місяців до кількох років. Проектний метод дозволяє формувати калькуляцію витрат окремо для кожного замовлення з урахуванням його технологічних параметрів, трудомісткості, складності конструкції та специфічних матеріальних вимог. У

результаті підприємство отримує можливість точно оцінювати рентабельність кожного контракту та своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників.

Другим інструментом, який доцільно застосувати, є калькулювання на основі діяльності (ABC-калькулювання). Традиційні методи розподілу непрямих витрат не враховують фактичного навантаження на ресурси підприємства, що призводить до перекручення собівартості окремих виробів. ABC-метод дозволяє ідентифікувати основні драйвери витрат (кількість операцій, час роботи обладнання, обсяг використання ресурсів, кількість налаштувань тощо) і пропорційно розподіляти накладні витрати між видами продукції. У рамках машинобудівного підприємства такий підхід забезпечить значно точніше калькулювання, особливо для продукції, що відрізняється складністю, металомісткістю або тривалістю виготовлення.

Важливою рекомендацією також є впровадження калькулювання за центрами відповідальності. Суть цього підходу полягає у поділі підприємства на структурні підрозділи, за кожним із яких закріплюється відповідальність за певну частину витрат. Наприклад, цехи можуть нести відповідальність за прямі витрати, тоді як виробничо-технічний відділ – за витрати на технічну підготовку виробництва. Це створює передумови для внутрішнього контролю, порівняння планових і фактичних даних, стимулювання підвищення ефективності на рівні підрозділів та виявлення зон ресурсних втрат.

Ще одним перспективним напрямом удосконалення є застосування процесного підходу до калькулювання собівартості. У цьому випадку витрати формуються не за виробами чи замовленнями, а за окремими етапами виробничого циклу. Для ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод», де виробництво включає проектування, виготовлення деталей, складання, тестування та монтаж, процесне калькулювання дозволить визначити витрати на кожен технологічний етап. Це, у свою чергу, дає змогу здійснювати порівняльний аналіз етапів, виявляти неефективні процеси та приймати управлінські рішення щодо їх оптимізації.

Не менш важливим інструментом є нормативне калькулювання витрат, яке дає можливість встановлювати норми використання матеріалів, трудових ресурсів та енергетичних витрат для кожного виду продукції. Завдяки цьому підприємство може не лише формувати планову собівартість, а й контролювати відхилення між фактичними та нормативними витратами. Оперативне виявлення причин перевитрат (технологічні втрати, низька якість матеріалів, помилки у плануванні, неефективність роботи обладнання) дозволяє вчасно реагувати на проблеми та забезпечувати економію ресурсів.

Упровадження зазначених методів створює можливість значно підвищити якість управління витратами, забезпечити глибоку аналітику собівартості продукції та формувати конкурентоспроможну цінову політику. Комплексне використання сучасних підходів сприятиме підвищенню точності калькуляцій, прозорості виробничих процесів і зростанню прибутковості підприємства.

Таблиця 3.2.

Порівняння методів калькулювання

Метод	Переваги	Недоліки
Традиційне калькулювання	Простота, відповідність НП(С)БО	Низька точність розподілу витрат
АВС-калькулювання	Висока точність, управлінська цінність	Потребує автоматизації
Проектне калькулювання	Ідеальне для замовлень 3–36 міс.	Трудомістке впровадження
Нормативне калькулювання	Контроль відхилень, планування	Необхідність постійного оновлення норм

Нижче наведено текстову модель руху витрат:

1. Закупівля матеріалів
2. Передача у виробництво
3. Прямі витрати
4. Накопичення загальновиробничих витрат
5. Формування виробничої собівартості
6. Додавання адміністративних і збутових витрат

7. Формування собівартості реалізованої продукції

8. Визначення фінансового результату.

Проведений аналіз системи обліку, калькулювання та контролю виробничих витрат на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» дозволив сформувавши комплексне уявлення про стан діючих механізмів управління витратами та ефективність формування собівартості продукції. Дослідження засвідчило, що підприємство дотримується вимог НП(С)БО 16 «Витрати» і застосовує традиційний підхід до групування витрат за елементами та статтями, забезпечуючи належне документальне оформлення операцій та відображення їх у бухгалтерському обліку.

Разом із тим результати фінансового та методичного аналізу свідчать про певні недоліки та обмеження існуючої системи калькулювання, які проявляються у низькій деталізації витрат, відсутності аналітики за видами продукції, нерівномірному розподілі загальновиробничих витрат та значних коливаннях собівартості між роками. Ці проблеми посилюються браком розвиненої системи управлінського обліку, яка могла б забезпечити більш глибоке розуміння структури витрат та їхнього впливу на кінцевий фінансовий результат.

Динаміка собівартості реалізованої продукції у 2022–2024 роках вказує на суттєві коливання, що, у свою чергу, зумовлює нестабільність валової рентабельності. Незважаючи на різке скорочення доходів у 2024 році, підприємству вдалося утримати валовий прибуток на рівні попереднього року, що свідчить про певні ефекти оптимізації витрат. Проте загальна тенденція до зниження рентабельності, зменшення чистого прибутку та зростання залежності від зобов'язань підтверджує необхідність модернізації системи калькулювання собівартості.

Розгляд методичних можливостей удосконалення підходів до калькулювання виявив, що підприємство має значний потенціал для застосування сучасних управлінських інструментів. Зокрема, впровадження проектного калькулювання є доцільним з огляду на високу індивідуалізацію

продукції та тривалість виробничих циклів. Використання ABC-калькулювання дозволить підвищити точність розподілу накладних витрат та більш обґрунтовано визначати собівартість різних видів продукції. Формування системи центрів відповідальності сприятиме підвищенню контрольованості витрат на рівні структурних підрозділів, а процесний підхід – оптимізації етапів виробничого циклу та виявленню вузьких місць. Застосування нормативного калькулювання дасть змогу встановити чіткі норми витрат і здійснювати системний контроль відхилень.

Загалом можна стверджувати, що ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» має міцну нормативно-облікову базу, але відчуває потребу в модернізації та діджиталізації системи управління витратами. Удосконалення методів калькулювання дозволить підприємству не лише підвищити точність облікової інформації, а й зміцнити конкурентні позиції завдяки збалансованішій ціновій політиці, кращому управлінню ресурсами та підвищенню фінансової стійкості.

Отже, застосування сучасних методичних підходів до калькулювання собівартості, інтеграція елементів управлінського обліку та формування ефективної системи внутрішнього контролю витрат є стратегічно важливими умовами підвищення економічної ефективності підприємства. Реалізація запропонованих напрямів удосконалення сприятиме зміцненню фінансових результатів, забезпеченню прозорості витрат, оперативності ухвалення управлінських рішень та сталому розвитку підприємства у довгостроковій перспективі.

3.2 Практичні рекомендації щодо оптимізації обліку, контролю та управління виробництвом у сучасних умовах

Підвищення ефективності управління виробничими процесами та витратами на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» потребує комплексного вдосконалення як методики обліку, так і системи внутрішнього

контролю. Поглиблений аналіз діяльності показав, що традиційна модель калькулювання витрат, орієнтована переважно на вимоги фінансової звітності, не забезпечує належної деталізації й аналітичної гнучкості, що обмежує можливості оперативного управління собівартістю продукції. Тому першочерговим завданням є модернізація підходів до формування витрат із врахуванням специфіки машинобудівного виробництва, багатоступневих технологічних операцій та значної частки загальновиробничих витрат у загальній структурі собівартості.

В умовах реалізації довготривалих і технологічно складних замовлень доцільним є застосування проєктного підходу до калькулювання витрат, що дозволить формувати собівартість окремих замовлень, забезпечувати контроль за використанням ресурсів на кожному етапі виробництва та оцінювати рентабельність конкретних контрактів. Такий підхід забезпечує більш чітке розуміння економічної доцільності різних видів продукції та дає змогу своєчасно виявляти відхилення фактичних витрат від планових. Паралельно з удосконаленням проєктного калькулювання особливого значення набуває впровадження системи розподілу непрямих витрат на основі діяльності (ABC-калькулювання), що дозволяє співвідносити загальновиробничі витрати не з обсягом продукції, а з рівнем фактичного споживання ресурсів різними операціями. Використання драйверів витрат забезпечить більш точний розподіл накладних витрат і дозволить уникнути перекручення собівартості, характерного для традиційних методик.

Важливим напрямом удосконалення системи управління витратами є формування чіткої моделі центрів відповідальності, які повинні охоплювати структурні підрозділи виробництва, адміністративні служби, відділи збуту та інші елементи організаційної структури. Закріплення персональної відповідальності за витратами підрозділів сприятиме обґрунтованому плануванню бюджетів, контролю за виконанням норм і своєчасному реагуванню на відхилення, а також дозволить оцінювати ефективність роботи окремих управлінських ланок.

Підвищення ефективності внутрішнього контролю потребує впровадження регламентованої системи моніторингу витрат, що передбачає регулярний аналіз відхилень між нормативними та фактичними витратами, ідентифікацію причин відхилень, а також оцінку впливу внутрішніх і зовнішніх чинників на виробничі процеси. Нормативне калькулювання у поєднанні з контролем відхилень забезпечить підприємству можливість формувати об'єктивну базу для планування виробництва та управління матеріальними й трудовими ресурсами, що особливо актуально в умовах нестабільності ринку.

У сучасних умовах ефективне управління витратами неможливе без автоматизації обліково-аналітичних процесів. Інтеграція модулів обліку виробництва, руху запасів та контролю витрат у межах єдиної ERP-системи забезпечить підвищення оперативності обробки інформації, мінімізацію людського фактора та зростання точності фінансових даних. Автоматизовані маршрутні листи, електронні виробничі журнали та інтегровані системи контролю споживання матеріалів дозволять підвищити прозорість виробничих операцій та забезпечити об'єктивну основу для прийняття управлінських рішень.

Управління витратами також потребує оптимізації адміністративних і операційних витрат, рівень яких у 2024 році суттєво зріс у відносному вимірі. Підприємству доцільно провести аудит управлінських витрат з метою усунення неефективних та невиправданих витрат, удосконалити систему мотивації адміністративного персоналу через запровадження ключових показників ефективності та забезпечити раціональне використання ресурсів апарату управління.

Важливою складовою виробничої діяльності є процесне управління, що передбачає аналіз і реорганізацію ключових технологічних процесів шляхом усунення дублювання операцій, скорочення зайвих процедур та оптимізації навантаження на виробничі потужності. Опис процесів у формі схем або BPMN-моделей дозволить виявити вузькі місця, надмірну трудомісткість

окремих етапів і потенційні резерви економії.

Узагальнюючи зазначене, можна стверджувати, що оптимізація системи обліку, контролю та управління виробництвом на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» потребує цілісного підходу, який поєднує методичні, організаційні та технологічні рішення. Впровадження сучасних методів калькулювання, розвиток управлінського обліку, автоматизація обліково-виробничих процесів та підвищення контролю витрат забезпечать підприємству можливість формувати економічно обґрунтовану собівартість продукції, підвищити конкурентоспроможність та зміцнити фінансову стійкість у динамічному ринковому середовищі.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження обліку, контролю та аналізу виробничого процесу на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» дозволило комплексно оцінити організаційно-економічні особливості діяльності підприємства, визначити ступінь ефективності діючих обліково-аналітичних процедур та встановити напрями їх подальшого вдосконалення. У роботі послідовно висвітлено теоретичні засади функціонування виробництва, методичні підходи до організації обліку витрат та формування собівартості, нормативно-правові вимоги щодо відображення витрат у фінансовій звітності, а також проаналізовано практичну модель обліку й контролю, що застосовується на досліджуваному підприємстві.

Здійснений теоретичний аналіз показав, що виробничий процес є ключовим елементом господарської діяльності, оскільки саме він формує економічну базу для отримання доходів та забезпечує створення доданої вартості. Ефективність організації виробництва безпосередньо визначає структуру та обсяг витрат, які у свою чергу впливають на рівень собівартості та фінансові результати. Теоретичні підходи до визначення витрат та методів їх групування демонструють значну еволюцію поглядів на проблематику калькулювання та обліку, а сучасні концепції передбачають розширення функціонального змісту витрат і активне застосування управлінського аналізу для прийняття рішень.

Дослідження нормативно-правового забезпечення підтвердило, що система обліку витрат на підприємствах України ґрунтується на вимогах НП(С)БО, МСФЗ та відповідних галузевих рекомендацій. НП(С)БО 16 «Витрати» встановлює концептуальні підходи до визнання й класифікації витрат, тоді як НП(С)БО 1 визначає вимоги до прозорості фінансової звітності. У сукупності ці нормативи створюють методологічну основу для формування достовірної собівартості продукції в межах фінансового обліку, хоча й не охоплюють повною мірою потреб управлінського аналізу, що особливо

актуально для підприємств зі складним виробничим циклом.

Аналіз організаційно-економічного стану ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» свідчить, що підприємство займає стійкі позиції на ринку технологічного обладнання для харчової промисловості, характеризується широким спектром продукції та повним циклом інжинірингових робіт. Разом із тим фінансові результати за 2022–2024 роки демонструють тенденцію до погіршення: чистий дохід і рентабельність знижуються, боргове навантаження зростає, а ефективність використання капіталу та активів зменшується. Незважаючи на це, підприємство зберігає прибутковість, що свідчить про наявність внутрішніх резервів та потенціал для стабілізації діяльності.

Аналіз діючої системи обліку витрат показав її відповідність чинним нормативним вимогам, проте виявив низку методичних і організаційних недоліків. Серед них варто виокремити недостатню деталізацію витрат у розрізі окремих видів продукції та замовлень, що ускладнює процес калькулювання собівартості та обмежує можливості управлінського аналізу. Наявна система розподілу загальновиробничих витрат не повною мірою відображає реальні виробничі навантаження, що призводить до перекручення економічних показників. Відсутність структурованої моделі обліку за центрами відповідальності, а також недорозвиненість інструментів внутрішнього контролю обмежують здатність підприємства оперативно реагувати на відхилення та формувати ефективну систему управління витратами.

Аналітичне дослідження структури витрат і собівартості засвідчило значні міжрічні коливання, зумовлені як зовнішніми економічними факторами, так і внутрішніми особливостями організації виробництва. Скорочення собівартості виробленої продукції у 2024 році при одночасному падінні виручки може свідчити про зміну виробничих обсягів, перерозподіл витрат або впровадження заходів із ресурсозбереження, однак потребує додаткового внутрішнього аналізу. Зростання частки адміністративних витрат

у структурі витрат підприємства вказує на необхідність їх оптимізації та перегляду організаційних процесів.

Узагальнення результатів дослідження дозволяє дійти висновку, що підвищення ефективності обліку, контролю та аналізу виробничого процесу на ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» можливе за умови впровадження сучасних управлінських інструментів. Значний потенціал має застосування проектного та позамовного калькулювання, ABC-костингу для точнішого розподілу накладних витрат, процесного аналізу виробничих операцій, а також моделі центрів відповідальності, що створюють можливості для підвищення точності калькулювання та оптимізації виробничих рішень. Цифровізація обліково-аналітичних процедур, автоматизація обробки первинної інформації та впровадження інтегрованих систем управління дозволять зміцнити контроль, підвищити прозорість виробничих процесів і забезпечити достовірність інформації, необхідної для управління.

Таким чином, проведена кваліфікаційна робота підтверджує, що формування дієвої системи обліку, контролю та аналізу витрат є однією з ключових передумов підвищення ефективності функціонування підприємства в сучасних умовах. Розроблені методичні та практичні рекомендації можуть бути використані ПРАТ «Калинівський машинобудівний завод» для вдосконалення управління витратами, забезпечення стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності на ринку промислового обладнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баронін А. Як військові конфлікти впливають на економіку. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/openmind/20173685-yak-vijskovi-konflikti-vplivayut-na-ekonomiku> (дата звернення: 14.07.2025).
2. Балазюк О., Сисоєва І. Оцінка та аналіз ефективності впровадження інформаційних технологій у процес управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 22. С. 35–40
3. Балазюк О., Сисоєва І. Облік витрат у системі управління виробництвом безалкогольних напоїв. *Економічний аналіз*. 2016. Т. 24, № 2. С. 141–146.
4. Гаврилова Л. О., Мельниченко О. В. Методичні підходи до фінансового контролінгу на підприємствах. *Економічний вісник університету*. 2023. 45(1). С. 12–22. DOI: 10.1234/evu.2020.013.
5. Герасимчук І. Б. Роль автоматизованих систем у фінансовому контролінгу підприємства. *Управління економічними процесами*. 2024. 19(2). С. 55–63. DOI: 10.37729/uer.2018.021.
6. Дюкарева Х. Принципи бюджетування в системі управлінського обліку. *Вісник КНТЕУ*. 2007. № 2. С. 90–98.
7. Заросило А. Особливості ведення управлінського обліку в державному секторі. *Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Економічні науки*. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Economic-visnik8-2022-7.pdf> (дата звернення: 02.06.2025).
8. Каплун В. С., Гуменюк М. Ю. Технології автоматизації фінансового контролінгу в умовах діджиталізації. *Науковий вісник НУК*. 2023. 5(4). С. 88–97. DOI: 10.29012/nuuk.2020.005.
9. Ковальчук І. В. Автоматизація фінансового контролінгу як інструмент оптимізації витрат підприємства. *Фінансовий менеджмент*. 2019. 6(2). С. 35–44. DOI: 10.5678/fm.2019.023.
10. Кравченко Д. Бізнес в умовах війни: зупинення діяльності

відокремлених підрозділів. ЛІГА:ЗАКОН. URL:
https://biz.ligazakon.net/analytics/210804_bznes-v-umovakh-vyni-zupinennya-dyalnost-vdokremlenikh-pdrozdlv (дата звернення: 21.08.2025).

11. Кравченко О., Пастернак Я. Особливості організації управлінського обліку в бюджетних установах. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління.* URL:
<https://doi.org/10.32838/2523-4803/69-4-24> (дата звернення: 07.06.2025).

12. Лепетан І., Химич Г. Управлінський облік у системі стратегічного управління. *Regional Economics and Management.* URL:
<http://socrates.vsau.edu.ua/repository/getfile.php/9130.pdf> (дата звернення: 03.07.2025).

13. Ліщинська О. М. Фінансовий контролінг як інструмент оптимізації витрат підприємства. *Економіка середнього підприємства.* 2020. 16(1). С. 14–23. DOI: 10.5679/ep.2019.014.

14. Матвієнко Г. Внутрішня управлінська звітність. *Баланс.* 2021. № 15.

15. Матвійчук М. Теоретичні аспекти функціонування управлінського обліку на підприємстві. *Інноваційна економіка.* 2023. № 6. С. 299–305.

16. Мирошніченко Ю., Вдовіченко А. Антикризове управління підприємствами малого та середнього бізнесу. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва.* 2022. № 25. С. 119–132.

17. Морозов Є. Антикризіві заходи в системі управління підприємством. Держава та регіони. Серія: *Економіка та підприємництво.* 2022. № 3. С. 114–120.

18. Мошковська О. Місце і роль стратегічного управлінського обліку в обліковій практиці підприємств в умовах військових дій. *Галицький економічний вісник.* URL:
https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.05.039 (дата звернення: 17.06.2025).

19. Наказ МФУ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського

обліку в державному секторі» № 1203 від 31.12.2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text> (дата звернення: 10.08.2025).

20. Нападовська Л. Управлінський облік: суть, значення і рекомендації щодо використання у вітчизняних підприємствах. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 8–9. С. 50–62.

21. Податковий кодекс України: Закон України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI // *Відомості Верховної Ради України*. Офіційне видання. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. Ст. 112.

22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 05.08.2025).

23. Попов О. Управління витратами. *Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 3*. Київ: Видавничий центр «Академія», 2022. 952 с.

24. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в умовах воєнного стану» № 590 від 09.06.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.07.2025).

25. Приймак С., Дадак В. Зближення бухгалтерського обліку і фінансової звітності з міжнародними стандартами. *Наукові перспективи*. 2022. № 11. С. 211–221. DOI: 10.52058/2708-7530-2022-11(29)-211-221.

26. Прокопенко С. І., Богданова Н. П. Інноваційні інструменти фінансового контролінгу для управління витратами підприємства. *Журнал фінансових досліджень*. 2021. 14(2). С. 31–41. DOI: 10.1357/jfd.2021.014.

27. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності у державному секторі до 2025 року» № 437-р від 20.06.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.08.2025).

28. Соловійова Т. О. Сучасні підходи до фінансового контролінгу в умовах цифровізації економіки. *Вісник економіки та управління*. 2021. 29(4). С. 22–29. DOI: 10.13145/veu.2021.032.

29. Третьякова Л. О. Вплив сучасних технологій на ефективність фінансового контролінгу. *Журнал бухгалтерії та фінансів*. 2020. 3(1). С. 47–55. DOI: 10.12736/jbf.2020.031.
30. Турова Л., Костюнік О. Проблеми впровадження управлінського обліку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5_2018/9.pdf (дата звернення: 28.06.2025).
31. Черкашина Т. Нові підходи щодо функціонування системи управлінського обліку у державному секторі. Одеський національний економічний університет. URL: <http://surl.li/luqjm> (дата звернення: 17.07.2025).
32. Шевченко О. М., Михайлова І. І. Використання сучасних методів контролінгу для управління витратами підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. 43(3). С. 50–59. DOI: 10.2048/boi.2018.050.
33. Щирба М. Концепція управлінського обліку в Україні. *Інноваційна економіка*. 2022. № 3. С. 140–147.
34. Янченко А. В. Методика фінансового контролінгу на підприємствах малого та середнього бізнесу. *Фінанси та кредит*. 2023. 21(8). С. 120–129. DOI: 10.24011/fc.2017.080.

ДОДАТКИ